

Preobrnilo se je leto, dve in tudi tretje se je že iztekalo. Ivan je že nosil dolge hlače in kar dobro je že prijel za delo. Vse iz mladosti je že pozabil, le črni dan očetove smrti je še vrtal vanj.

Mir je bil spet po svetu in vse je bilo, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. A očeta ni bilo in Ivan se je nerad spominjal na one ljudi, ki so mu ga ubili.

Pa so se v četrti jeseni možje domenili, da bodo postavili padlim vojakom spomenik. Sredi vasi, nasproti cerkve so ga postavili. Z zlatimi črkami so vklesali v črn marmor imena junakov. Ni jih bilo malo; iz Krnice šest, med njimi kajžarjev oče. Kakor svetlo odlikovanje se je blestelo ime in s svojim bleskom zakrivalo črni dan smrti.

O vseh svetih so ga blagoslovili. V dolgi vrsti so stali pred spomenikom sorodniki padlih. Ivan je stal poleg matere. Samo včasih je ujel zateglo besedo govornika, ki je slavil junake. Ivanovo oko je sirmelo v kip vojaka vrhu spomenika: v grozni bolečini se je krčilo vojakovo telo. Še en hip in omahnil bo. Puška mu je že drsela iz odrevenele roke, kolena so mu klecnila. Le obraz je bil dvignjen in s pogledom se je zazrl nekam v daljavo. Skoraj nekaj veselega je bilo na tem obrazu. Bog ve, kaj je videl v svoji smrti. Morda je zagledal svoje ime, ki bo z zlatom napisano v večni marmor.

Tudi Ivan je z očmi preletel zlata imena. Ograja, ki je obdajala spomenik, se je Ivanu zazdela kaj čudna. Same velike granate, prav takšne, ki so nekoč pred leti sejale smrt. Med seboj so bile spete s težkimi verigami. »Tako, v verige ste uklenjene, da ne bi komu storile kaj žalega,« si je mislil Ivan in dobro se mu je zdelo.

Ivanu se je zazdel spomenik nekaj lepega. Kakor oltar v cerkvi je stal sredi vasi. Ob njem so se ljudje spominjali trpljenja, ki so ga prestali med vojsko.

Kajžarjev Ivan se je pogosto spomnil na zlato ime na spomeniku. Kadar koli je šel mimo, se mu je oko zazrlo v daljavo, kakor padajočemu vojaku vrh spomenika, in tiho je zašepetal: »Tak je bil moj oče!«

Lea Fatur

Za biser iz pesnikove duše

Ilustriral Godec Fr.

Omar El-Bun je bil pesnik modrijan, ki je znal razvozlati vse vozle. K njemu so prihajali mlajši pesniki, kadar so bili užaljeni in zapostavljeni. Kajti začeli so se majati stebri starih lepih navad. Nič več ni deževalo pesnikom častnih oblek, turbanov, mošenj zlata... Ni bilo več ne Harun El-Rašida, ne Hišama, ne sto drugih slavnih kalifov, ki so napolnjevali pesnikom usta z dragulji, jih sprejemali s častjo, vladarje uma in vede. Saj je mrtev vladar, ki ga ne hvali pesem in dvor, v katerem ne slišiš pesmi, je gluhi in prazen...

Harun El-Rašid je podaril pesniku Džafarju častno obleko, vredno več tisoč zlatov.

Hišam je povabil pesnika Hamada na svoj dvor in mu je poslal pet tisoč zlatov potnine. Podaril mu je dva sužnja, dve natovorjeni kameli in petdeset tisoč zlatov.

El-Obeid je zapustil sto častnih oblek, dve sto z zlatom vezanih svilenih srajc in sto turbanov z demantno zaponko.

Kalif iz dobe Omar-El-Buna, čigar imena niso marali imenovati pesniki, pa je razglasil in poslal povabila pesnikom:

»Pridite, ljubljenci Alahovi! Pridite in razsvetlite moj temni dvor! Vsako pesnitev nagradim bogato: z zlatom odtehtam snov, na katero je zapisana, naj bo to papir, svila ali koža. Pogoji za nagrado pa je tak: Pesnitev mora biti izvirna, izpesnjena samo za naš dvor. Če bi bila že znana na mojem dvoru, odpade nagrada.«

Rod pesnikov se je razveselil:

»Še bo sijalo sonce na naša vrata!«

Zaprl so se v svoje hiše. Ozirali so se vse noči v zvezde. Brat ni več zaupal svojemu bratu in prijatelj je skrival prijatelju svoje delo. Vsak je razprezal svoje misli na široko — da bo več teže, več nagrade.

Pa so se zgrnili na kalifov dvor kakor kobilice na plodno polje. Potem se je godilo vsem po vrsti tako:

Kalif je zbral pesnike in velmože v slavnostni dvorani. Kalifov pribočnik Izradin je omenil še enkrat pogoje. Kalif je mignil najstarejšemu izmed pesnikov.

Prevzet od lepote svojega dela, uverjen, da dobi tako imenitno nagrado, je vsak navdušeno prebral svojo pesnitev. Kalif je sedel

mirno, ves zatopljen v poslušanje. Tako tudi njegov pribočnik.

Ko je pesnik končal, sta se spogledala kalif in pribočnik. Potem si je pogladil kalif brado in rekel sožalno:

»O luč Arabije! Krasna je ta pesnitev, velik je umotvor — ali nova ni! ... Znam jo jaz, zna jo moj pribočnik in na dvoru imam sužnjo, ki jo zna tudi.«

In gladko je ponovil kalif pesnitev, ponovil jo je pribočnik, ponovila jo je sužnja... Tu ni pomagal ugovor — ti trije so znali in tako dokazali velmožem in pesnikom, da ta pesnitev ni nova. Drug za drugim so nastopali pesniki, drug za drugim so odhajali poraženi, osramočeni. Kaka čarovanja tiči za tem? Ima kalif kakšnega džina (duha) v službi, ki mu prenaša misli?

Tako tožijo in pripovedujejo pesniki Omar El-Bunu. Pesnik modrijan poslušal, premišljuje in sklene:

»Poskusim še jaz in se prepričam, če drži, kar si mislim. Potolažite se, tovariši, in upajte: nagrade bo za nas vse dovolj.«

Omar El-Bun se zapre v svoj dom. Išče besed in dogodkov, ki si jih ne moreš zlahka zapomniti. Opisuje na dolgo in na dolgočasen način potovanje princese Lale Ruk na cesarski dvor v Delhi. Enakomerno, utrudljivo teče popis. Ne moreš se živeti vanj, ne moreš se oprijeti ničesar.

Ko je bila dolgočasna umetnina nared, jo je naložil Omar El-Bun na dve kameli. Napravil se je po beduinsko, si zagnil obraz z litrenom in je tako prispel nespoznan na kalifov dvor.

Bilo je vse, kakor so mu pripovedovali mlajši tovariši. Kalif ga je sprejel v slavnostni dvorani, Izradin je bil na kalifovi desni. Zagrinjalo za prestolom se je gibalo. Omar El-Bun stisne usta. Kalif ga nagovori:

»Pozdravljen, sin puščave! Kako da si osrečil naše oči?«

Pesnik se prikloni in opazujoč zagrinjalo, govori:

»Tja v našo puščavo je prišel glas o premodrem pokrovitelju vede in umetnosti, o prejasnem kalifu, ki gre po poti svojih slavnih prednikov — blagoslovi naj jih Allah!

Dušo mi je raznašalo od radosti, vzbudila se je v meni pesniška žila. In spesnil sem tvoj neuredni služabnik tebi na slavo potovanje princeze Lale Ruk na cesarski dvor v Delhi. Dovolj, da položim svoje delo pred tvoj blesteči prestol.«

Kalif pogleda svojega pribočnika. »Dolg naslov jima ni kaj všeč,« ugame Omar El-Bun. Izradin ga vpraša slovesno:

»Poznaš pogoje, sin puščave?!«

Dozdevni beduin se prikloni. Kalif mu da znak in beduin začne zaspano in enakomerno; požira cele zloge, zadrždra, postoji, se zaleti.

Kalif se premika nemirno, pogleduje pribočnika. Pribočnik je nestrpen, posluša v zagrinjalo — in za zagrinjalom vzdihuje nekdo.

Lala Ruk potuje in se razgovarja s svojimi mojškrami, to se vleče brez konca in kraja... Kalif je zaspan, velmožem se zdeha, samo pesniki čakajo napeto, kakšen bo konec Laline in beduinove poti. Pa tudi njim se povesejo veke.

Vse po dvorani dremlje. Kalif se pregane, ko konča beduin, in se prikloni:

»Na tvojo slavo, kalif! Si slišal že kdaj to pesnitev, ali je na tvojem dvoru kdo, ki bi jo ponovil?«

Kalif si drgne brado, Izradin stresa glavo, za zagrinjalom se nekdo joče.

Ker je nehal žuboreti ta uspavajoči glas, se prebudi vsa dvorana, se prebudi in zastrmi: kalif molči, kalif je v zadregi, si drgne brado, Izradin se trese za svojo glavo. Vražji beduin! Izplačal je kalifa. Nagrada mu gre...

Kalif vidi škodoželjne obraze. Se prebere. Ne sme pokazati, da ga je spomin prevaril.

Dostojanstveno veli beduinu:

»Resnično, sin puščave! Kakor vir si v pesku. Te pesnitve nisem še slišal. Pokaži torej svoj spis, da ti odtehta zakladničar z zlatom papir, svilo ali kožo...«

Beduin se prikloni:

»Izvoli, presvetli vladar, in pošlji sužnje na dvorišče, da prinesejo kamen.«

»Kamen?!« se prestraši kalif. »Kamen?!« gre po dvorani. Beduin se klanja:

»Oprosti, sonce naše! Sem v taki bedi, da nisem zmožel ne za papir, ne za svilo. V puščavi je ležal že od nekdaj marmornat steber. Moja želja, da te proslavim, je bila tolika, da sem oklesal Lalo Ruk vanj. Naj bo steber tvojim poznim potomcem v spomin...«

Kalif zagradi za sabljo — rdeče mu zapleše pred očmi. Tak beduin, nepoznan in nesladen, se bo norčeval iz kalifa. Pa beduin vrže zagrinjalo raz glavo — in »Omar El-Bun!...« gre po dvorani. Vladar-pesnik se upokonči pred vladarjem dežele:

»Jaz sem to, svetli kalif! Prišel sem, ne zaradi nagrade, ampak zaradi svojih prevaranih bratov. Bisere svojega uma in srca ti poklanja pesnik, vrni mu biser za bisere, kakor tvoji slavni predniki, sicer ti utone v temini ime...«

Kalif se je umaknil. Zakladnico so izpraznili, pretežak je bil steber. Pred Omerjem El-Bunom je vzrastel kup zlata. Pa je poklical vse tiste tovariše, ki so se lovili za kalifovo nagrado. Delil je in delil...

»Kako si uganil?« so ga izpraševali. Modrijan jih pogleda: »Naučite se opazovati in misliti: Kalif ima izboren spomin, si zapomni vse, kar sliši prvič, Izradin si zapomni, če sliši drugič, in tista sužnja zna, če sliši tretjič.

Kalif je ponovil, tako je slišal Izradin dvakrat, ko je ta ponovil, je slišala za zagrinjalom skrita sužnja trikrat. Nobene čarovnije ni bilo pri tem, samo misel na nagrado vam je zatemnila razum.«

Ko se ustavi karavana v puščavi, ko posedijo potniki po večerji okoli ognja, si pripovedujejo o nekdanjih slavnih modrijanih, o mogočnih kalifih, ki so se klanjali vladarjem duha.

Jan. Langerholc

Pevec Francè

Ilustriral E. Sajovic

Iz dalje se je slišala stara cerkvena pesem, ki je postajala vedno bolj razločna.

»France poje,« so rekali ljudje, ki so ga slišali in poznali. Nato so pa prerokovali: »Vreme se bo spremenilo.«

Pevec pa je pel s svojim razklanim glasom in se ni menil za ljudske opazke. Jasno so se čule besede njegove pesmi:

»Za Bogom i časitimo i Marijo najipirej,
izi serica zidihinimo ki Mariji i sedej,
keri donis izi siveta nje duša jenuj telo
odi anigelicu vizeta nešena vi nebo...«

Kmalu se je prizibala na prag visoka postava Francetova.

»Ali ti tako poješ, France?« ga je nagovorila hišna gospodinja.

»Malo poskušam, mati, pa ne gre več. Ti še veš, mati, kako sem jaz včasih pel.«

»O še dobro, France, še dobro. Če si zapel na vasi, te je poslušala cela vas, če si zapel v cerkvi, je vse gledalo nazaj na kor.«